

N:o 24.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Febr. 1877, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, med förslag till förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada; Gifven Stockholms Slott den 2 Februari 1877.

Uti underdånig skrifvelse den 21 Maj 1875 annälde Riksdagen, att enär i de församlingar, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit fastställelse, den för tertialtiondens förvarande afsedda lada, som det åläge församlingen att bygga och underhålla, vore för berörda ändamål under den tid regleringen gäller obehöflig, men olika åsigter om församlingens skyldighet att under berörda tid bygga och underhålla dylik lada så väl hos domstolar som administrativa myndigheter gjort sig gällande, Riksdagen ansett uttrycklig lagförklaring i oförmälda syfte bära genom lag meddelas och derföre för sin del beslutat en författning i ämnet af innehåll Riksdagens skrifvelse utvisar. Öfver detta Riksdagens förslag infortrade Kongl. Maj:t vederbörande myndigheters utlåtanden; men samtliga dessa hunno icke afgifvas så tidigt, att Kongl. Maj:t kunde före öppnandet af 1876 års riksdag fatta och meddela sitt beslut i ämnet, och Riksdagens förslag fick således förfalla. Då emellertid Kongl. Maj:t ansett ett lagstadgande i sådan syftning, som Riksdagen beslutat, vara lämpligt och af behovet påkalladt, har Kongl. Maj:t låtit uppgöra nytt förslag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Riksdagens; och har Kongl. Maj:t, sedan detta förslag undergått grund-

lagsenlig granskning, funnit godt att framlägga detsamma till Riksdagens godkännande.

Med bifogande af de i Statsrådet och Högsta Domstolen i ämnet hållna protokoll, vill alltså Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § Regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till:

»Förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada.

Häri genom förordnas som följer: Församling å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse, skall, så framt å prestgården finnes sådan lada, som enligt 4 § i Kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762 åligger presten att sjelf bygga och underhålla, under den tid regleringen tillämpas vara befriad från skyldigheten att bygga och underhålla den i 26 Kap. 2 § Byggningsbalken och 12 § i Kongl. resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 föreskrifna lada; dock skall, derest genom särskildt stadgande eller skriftligt aftal annorledes är bestämdt, eller för särskilda orter andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro meddelade, sådant lända till efterrättelse.»

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Louis De Geer.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott
den 30 November 1876,

i närvaro af

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Lagerstråle*,
Thyselius,
Carlson,
Friherre *Alströmer*,
Weidenhielm,
Lovén och
Friherre *von Otter*.

Herr Statsministern och Chefen för Justitiedepartementet anmälde
i underdånighet:

Riksdagens underdåniga skrifvelse den 21 Maj 1875 med förslag
till författning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet
att bygga och underhålla tiondelada; öfver hvilket förslag Kammar-
kollegium, efter Domkapitlens och Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes
hörande, den 26 Maj 1876 afgifvit underdånigt utlåtande.

Härefter yttrade Herr Statsministern:

»Uti berörda underdåniga skrifvelse har Riksdagen anmält, att enär
i de församlingar, der reglering af presterskapets löner försiggått och
vunnit Eders Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, den för tertialtiondes
förvarande afsedda lada, som det enligt 26 Kap. 2 § Byggningsbalken
och 12 § i Kongl. resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727
åläge församlingen att bygga och underhålla, vore för berörda ändanål
under den tid regleringen gäller obehöflig, men olika åsigter om försam-
lingens skyldighet att under berörda tid bygga och underhålla dylik lada
så väl hos domstolar som administrativa myndigheter gjort sig gällande,

Riksdagen ansett uttrycklig lagförklaring i omförmälda syfte böra genom lag meddelas och därför för sin del beslutat en författning, så lydande:

»De församlingar å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, skola, så framt å prestgård finnes sådan lada, som enligt 4 § i Kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762 åligger presten att sjelf bygga och underhålla, under den tid regleringen gäller, vara befriade från skyldigheten att bygga och underhålla den i 2 § 26 Kap. Byggningsbalken och 12 § i Kongl. resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 föreskrifna lada; dock skall, derest konvention eller skriftligt aftal annorledes bestämmer, eller för särskilda orter inom riket andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro gällande, sådant fortfarande lända till efterrättelse.»

Af *Domkapitlen* hafva de i Vesterås, Göteborg och Karlstad utan vilkor tillstyrkt bifall till Riksdagens framställning och Domkapitlet i Vexjö likaledes, så vidt intrång i presterskapets lagliga rättigheter derigenom icke skedde. Domkapitlet i Hernösand och Skara hafva föreslagit det tillägg, att tiondeladan måtte öfverlemnas till pastor att af honom mot underhållsskyldighet begagnas, detta dock, enligt sistbemälda Domkapitels utlåtande, endast i den händelse att denna lada, jemte den af boställsinnehafvaren underhållna, pröfvades vara för gårdens behof behöflig. Domkapitlet i Upsala, Linköping och Strengnäs hafva vid ett bifall till Riksdagens förslag velat fästa det vilkor, att löneregleringen icke allenast skulle vara fastställd, utan äfven hafva trädt i tillämpning. Domkapitlet i Lund har, vid det förhållande att församlingarne inom Lunds stift af ålder vore befriade från skyldigheten att bygga och underhålla tiondelada, ansett Riksdagens förslag icke påkalla utlåtande från Domkapitlet, och Domkapitlet i Visby, som funnit den föreslagna förändringen vara billig och således böra i allmänhet genomföras, har erinrat, att densamma icke kunde tillämpas å Gotland, der allmogen underhölle alla å prestgården nödiga hus. Endast ett domkapitel, det i Kalmar, har, ehuru erkännande billigheten deraf, att, så länge sädes-tionde icke utgöres, förvaringsrum därför icke heller behöfde vederbörande tillhandahållas, likväl för närvarande afstyrkt bifall till förslaget, hufvudsakligast på den grund, att särskildt förslag vore afgifvet till allmänt ordnande af byggnadsskyldigheten vid prestgårdar, i sammanhang hvarmed frågan om tiondelada borde till afgörande förekomma.

Bland *Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande* hafva de i Kristianstads och Gotlands län, af samma skäl som Domkapitlet i Lund och

Visby, erinrat, att frågans utgång icke utöfvade något inflytande på vederbörandes rättigheter och skyldigheter inom dessa län. Enahanda yttrande har afgifvits af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands län, men af den anledning att inom detta län, der prestlöne-regleringsnämnden redan fullgjort sitt åliggande, vid de förslag till reglering, som nämnden uppgjort, öfverenskommelser blifvit träffade, huru med tiondeladan skulle förhållas. Alla öfriga Befallningshafvande hafva tillstyrkt bifall till Riksdagens förslag, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län dock med förändrad redaktion, enligt hvilken befrielsen från tiondeladas underhållande skulle ega rum under den tid lönerogleringen tillämpades.

Slutligen har *Kammarkollegium* uti sitt ofvanberörda underdåniga utlåtande anført, att det af 12 § i Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 framginge, att den i 26 kap. 2 § Byggningsbalken omförmälda lada med två golf och loge just vore tiondeladan till förvaring af kyrkoherdarnes sädestionde af församlingarne, enär nämnda resolution uppräknar de sju laga hus, hvilka allmogen i prestgårdarne borde uppbygga och deribland, såsom det sjette, ladau med tvenne golf och en loge midt uti, hvilken komme att proportioneras efter tertialtiondens storlek i församlingen, samt tillägger: »dessa hus, men inga flera, hvarken kallare eller lada för gårdens gröda, tillkommer allmogen att å prestebolet bygga»; att när sedermera genom 4 § i Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762, hvarigenom föreskrefs hvilka hus och byggnader å prestgårdar åläge innehafvarne sjelfva att bygga och underhålla och deribland såsom det åttonde en sädeslada med loge och tvenne golf, tillika medgafs befrielse från skyldigheten att uppföra denna lada i de orter, der presten efter gammal praxis egde frihet betjena sig af tiondeladan, detta stadgande väl innefattade ett till presterskapets förmån beviljadt undantag från regeln på de ställen, der tiondeladan vore större än för inrymmande af tertialtionen erfordrades, men ingalunda medförde för församlingarne någon förbindelse att bibehålla denna lada vid större omfång än för dess egentliga ändamål vore behöfft; att det således vore uppenbart, att nu, inom de församlingar, der sädestionde icke mera levererades i strå, tiondeladan vore öfverflödig; att följaktligen skyldigheten att densamma bygga och underhålla skulle kunna afskaffas för alla sådana församlingar, ehuru Riksdagen sjelf icke velat sträcka denna förbindelse längre än så framt å prestgård funnes sådan lada, som det enligt 1762 års resolution åläge presten att sjelf bygga och underhålla, samt att förty, i händelse sädeslada funnes, om än otillräcklig, det icke borde åligga församlingen att derjemte, på sät

Domkapitlet i Skara hemställt, till presten öfverlåta tiondeladan; Och har Kammarkollegium, som, enär lagtolkningen redan länge skulle hafva gått i samma rigtning som Riksdagen föreslagit, icke ansåge lämpligt att uppskjuta med antagande af förslaget derföre att fråga blifvit väckt om ny allmän författning rörande byggnadsskyldighet å prestgårdar, i underdånighet tillstyrkt, att författning i den syftning Riksdagen hemställt måtte utfärdas; dervid dock Kollegium föreslagit en redaktionsförändring i hufvudsaklig enlighet med hvad Domkapitlet i Upsala, Linköping och Strengnäs samt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län ifrågasatt.

Då Kammarkollegii underdåniga utlåtande öfver Riksdagens ifrågasvarande lagförslag af den 21 Maj 1875 icke hunnit afgifvas före öppnandet af näst derefter följande riksdag och Eders Kongl. Maj:t således varit förhindrad att derförinnan fatta och meddela sitt beslut i ämnet, torde visserligen, jemlikt 87 § Regeringsformen, Riksdagens berörda förslag hafva förfallit; men då jag, i likhet med öfvervägande flertalet af de myndigheter, som i ärendet sig yttrat, anser ett lagstadgande i sådan syftning, som Riksdagen beslutat, vara lämpligt och af behofvet påkalladt, saunt vid sådant förhållande anledning icke torde förefinnas att uppskjuta lagförändringens genomförande derföre att fråga blifvit väckt om ordnande af byggnadsskyldigheten å prestgård, har jag låtit inom Justitiedepartementet upprätta nytt förslag till förordning i ämnet. Att deri intaga föreskrift om åliggande för församlingen att, i händelse sådesladan vore för boställets behof otillräcklig, till presten afstå tiondeladan, har jag, af enahanda skäl som Kammarkollegium, icke ansett vara med rättvisa öfverensstämmande. Förslaget är derföre, med undantag endast af någon skilnad i ordställningen, nästan alldeles öfverensstämmande med det af Riksdagen afgifna. Enda olikheten eller kanske rättare förtydligandet är, att, då uppenbart torde vara att församlingens befrielse från skyldigheten att bygga och underhålla tiondelada icke bör inträda förr än löncregleringen träd i verkställighet, lagbudets lydelse blifvit i öfverensstämmelse härmed affattad.

Jag hemställer i underdånighet att, för aflåtande till Riksdagen af nådig proposition i ämnet, Eders Kongl. Maj:t täcktes förordna, att Högsta Domstolens yttrande öfver lagförslaget skall jemlikt 87 § Regeringsformen infordras.

Herr Statsministern uppläste härefter berörda inom Justitiedepartementet upprättade förslag, hvilket var af följande lydelse:

»Förslag till Förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada.

»Häri genom förordnas som följer: Församling å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse, skall, så framt å prestgården finnes sådan lada, som enligt 4 § i Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762 åligger presten att sjelf bygga och underhålla, under den tid regleringen tillämpas vara befriad från skyldigheten att bygga och underhålla den i 26 kap. 2 § Byggningsbalken och 12 § i Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 föreskrifna lada; dock skall, derest genom särskildt stadgande eller skriftligt aftal annorledes är bestämdt, eller för särskilda orter andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro meddelade, sådant fortfarande lända till efterrättelse».

Hvad Herr Statsministern, på sätt ofvan förmäles, hemställt, behagade, på tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter, Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ex protocollo

C. P. Hagbergh.

*Särskildt protokoll öfver ett justitieärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Onsdagen den 13 December 1876.*

Å Första Rummet.

Närvarande:

Justitieråden: *Almqvist,
Carleson,
Rabe,
Olivecrona,
Svedelius,
Hernmarck,
Östergren.*

Tillförordnade Byråchefen von Krusenstjerna föredrog i underdånighet:

Note ur statsrådsprotokollet öfver Justitiedepartementets-ärenden den 30 sistlidne November, deraf inhemtades att Kongl. Maj:t behagat, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmåler, infordra Högsta Domstolens utlåtande öfver följande, inom Justitiedepartementet upprättade förslag till »Förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada.

Häri genom förordnas som följer: Församling å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse, skall, så framt å prestgården finnes sådan lada, som enligt 4 § i Kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762 åligger presten att sjelf bygga och underhålla, under den tid regleringen tillämpas vara befriad från skyldigheten att bygga underhålla den i 26 Kap. 2 § Byggningsbalken och 12 § i Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 föreskrifna lada; dock skall, derest genom särskildt stadgande eller skriftligt aftal annorledes är bestämdt, eller för särskilda orter andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro meddelade, sådant lända till efterrättelse.»

Högsta

Högsta Domstolens fleste ledamöter lemnade förslaget utan anmärkning.

Justitierådet Carleson anmärkte endast, att förslaget syntes honom kunna något förtydligas, t. ex. genom följande affattning: »Förslag till förordning angående ändring i stadgandet om socknemäns skyldighet att bygga lada å prestgård.

I socken, der den uti Förordningen den 11 Juli 1862 afsedda reglering af presterskapets inkomster egt rum, skola socknemännen, under den tid regleringen tillämpas, vara från dem enligt 26 Kap. 2 § Byggningsbalken åliggande skyldighet att å prestgård bygga lada befriade, så framt å prestgården finnes sådan lada, som, jemlikt § 4 i Kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762, bör af presten sjelf byggas och underhållas; dock sker ej härigenom någon ändring i hvad om byggnadsskyldigheten är för särskilda orter stadgadt eller bestämdt».

Justitierådet Rabe yttrade: »Enär, om förslaget blir lag, tvekan synes kunna uppstå, huruvida hvad som stridande deremot i fråga om byggande och underhållande af tiodelada blifvit emellan nuvarande innehafvare af prestgårdar och vederbörande församlingar genom dom eller eljest lagligen under annan form än skriftligt aftal bestämdt skall gälla eller ej, får jag, som anser den nya lagen icke böra härå hafva retroaktiv verkan, hemställa, att, till förekommande af all villrådighet i förberörda hänseende, förslaget måtte i syftning, som nämnd är, ändras eller förtydligas.

I öfrigt lemna jag förslaget utan anmärkning».

In fidem

N. Becker.

*Utdrag af Protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott
den 2 Februari 1877,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Lagerstråle*,
Thyselius,
Carlson,
Friherre *Alströmer*,
Weidenhielm,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Justitieråden: *Rabe* och
Lindhagen.

Herr Statsministern och Chefen för Justitiedepartementet anmälde i underdånighet:

att sedan, på sätt protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden för den 30 sistlidne November utvisar, Kongl. Maj:t i nåder förordnat att, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmåler, Högsta Domstolens utlåtande skulle infordras öfver ett inom Justitie-departementet utarbetadt, i samma protokoll intaget förslag till Förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada, så hade Högsta Domstolen den 13 sistlidne December sådant utlåtande afgifvit.

Efter att hafva uppläst Högsta Domstolens i ärendet hållna protokoll, yttrade Herr Statsministern, att, då ifrågavarande lagförslag, hvilket blifvit affattadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af Riksdagen afgifna, af Högsta Domstolens fleste ledamöter lemnats utan anmärkning samt Herr Statsministern ansåg förtydliganden af förslaget i den syftning, som blifvit inom Högsta Domstolen ifrågasatt, icke vara erforder-

liga, så finge Herr Statsministern hemställa, att Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagens antagande franlägga förevarande förslag.

Justitierådet Rabe återopade hvad han vid ärendets föredragning i Högsta Domstolen yttrat.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla Herr Statsministerns ofvan berörda hemställan samt förordna, att nådig proposition af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.